

Для більш повного опису особливостей соціалізації здійснено аналіз шкали "схильність до девіантних форм поведінки", що спрямована на виявлення ознак аддиктивної і делінквентної поведінки. Більше 99 % опитуваних мають належний рівень прояву та засвоєння соціально схвалюваних форм поведінки. Проте саме це може вносити певні викривлення у відповіді респондентів, які намагаються себе презентувати з найкращого боку.

Здійснено аналіз наукових джерел, в яких розглядаються особливості соціалізації особистості. Встановлено, що рівень соціалізації залежить від особливостей середовища, певних відомостей та їх засвоєння як знань, умінь, норм, зразків поведінки, цінностей. Шляхом методів математичної статистики виявлена множинна кореляція факторів соціалізації особистості. Умисне акцент не робиться на синтезі та обговоренні новостворених факторів вищого рівня, адже ця задача виходить за рамки дослідження. Але вони можуть бути використані під час здійснення належної адаптації та корекції військово-службовців, які потребують такої допомоги.

Окремі проблемні аспекти взаємодії, що можуть мати місце у військовому середовищі, потребують негайного та кваліфікованого реагування. В цілому, отримані результати позитивно свідчать про належний рівень соціалізації військовослужбовців, розвитку їх мотивації до проходження служби, наявності необхідних форм взаємодії в соціальному середовищі – військовому колективі.

Список використаних джерел

1. Кузьменко М. Д. Психологічна діагностика нервово-психічної нестійкості військовослужбовців військової служби за контрактом у Повітряних Силах Збройних Сил України / М. Д. Кузьменко // Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. Вип. 11. – Харків : НУЦЗУ, 2012. – 273 с. – С. 95-103.
2. Ольшанский Д. В. Адаптация социальная / Д. В. Ольшанский // философский энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1989. – 815 с.
3. Рубчевский К. В. Социализация личности: интериоризация и социальная адаптация / К. В. Рубчевский // Общественные науки и современность. – 2003. – № 3. – С. 147-151.
4. Указ Президента України від 12 січня 2004 року № 28/2004 "Про Концепцію гуманітарного і соціального розвитку у Збройних Силах України" [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/28/2004>
5. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів / В. Б. Шапар, В. О. Олефір. – Прапор, 2009. – 672 с.
1. Kuzmenko M. D. Neuro-psychological diagnosis of mental instability of military personnel under contract to the Air Force of the Armed Forces of Ukraine / M. D. Kuzmenko // Problems of extreme crisis and psychology. Collected papers. – Iss. 11. – Kharkiv : NUTSU, 2012. – 273 p. – P. 95-103.
2. Olshanskiy D. V. Social adapting / D. V. Olshanskiy // Encyclopedic Dictionary of Philosophy. – Moscow : Sov. encyclopedia, 1989. – 815 p.
3. Rubchevskiy K. V. Socialization personality: internalization and social adaptation / K. V. Rubchevsky // Social Sciences and Modernity. – 2003. – № 3. – P. 147-151.
4. The Decree of the President of Ukraine on January 12, 2004 № 28/2004 "On the Concept of Humanities and Social Development of the Armed Forces of Ukraine" [electronic resource]. Access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/28/2004>
5. Shapar V. B. Psychological Dictionary advanced timing / V. B. Shapar, V. A. Olefyr. – Prapor, 2009. – 672 p.

Надійшла до редколегії 21.03.14

А. Числицкая, канд. психол. наук, ст. наук. сотр.

Научно-исследовательский институт проблем военной медицины, Ирпень

М. Кузьменко, канд. психол. наук, научн. сотр.

Научно-методический центр кадровой политики Министерства обороны Украины, Киев

ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛИЗАЦИИ КАНДИДАТОВ НА ВОЕННУЮ СЛУЖБУ В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ УКРАИНЫ

В статье рассматриваются особенности социализации кандидатов на военную службу в Вооруженных Силах Украины. Осуществляется анализ их психологического изучения, выявляются факторы, влияющие на уровень развития социализации личности.

Ключевые слова: социализация, Вооруженные Силы Украины, моральная нормативность.

O. Chyslitska, Ph. D., senior sc. assoc.

Scientific and research institute of military medicine problems, Irpin

M. Kuzmenko, Ph. D., scientific associate

Scientific and methodological Center of personnel policy of the Ministry of defence, Kyiv

PECULIARITIES OF SOCIALIZATION CANDIDATES FOR MILITARY SERVICE IN THE ARMED FORCES UKRAINE

The article discusses the features of socialization candidates for military service in the Armed Forces of Ukraine. The analysis of psychological study, identifies the factors affecting the level of socialization.

Keywords: socialization, the Armed Forces of Ukraine, moral normativity.

УДК 159.923.32

А. Чхаїдзе, асист.

Херсонський державний університет, Херсон

ДУХОВНИЙ СВІТ ОСОБИСТОСТІ ТА ДУХОВНІ ЦІННОСТІ

У статті розглянуті погляди науковців на духовний світ особистості, визначені основні духовні потреби людини, та різні погляди на духовні цінності.

Ключові слова: духовність, духовні цінності особистості.

Людина, особливо в роки юності, усе частіше задумується над життєвим шляхом, прагне ставитися до самої себе свідомо, саморозвиватися, самовиховуватися. Цей процес піднесення людини один з філософів назвав "людським самобудівництвом". Об'єкт цього будівництва – насамперед духовний світ людини.

Що ж таке духовний світ особистості? Почнемо зі слова "світ". Воно багатозначне. Тут мова йтиме про окрему сферу життя – внутрішній, духовний світ людини.

Духовний світ мислителі минулого, такі як Платон, Арістотель, часто ототожнювали з душею. Уявлення про душу характеризувалися як віра в те, що наші думки, воля, почуття, саме життя обумовлюються чимось відмінним від тіла, хоча з ним і зв'язаним. Так, Платон

порівнював тіло з кораблем, а душу – з керманічем корабля. Такі наочні образи з'являлися і пізніше: тіло-кінь, яким керує вершник-душа. Матеріальне і духовне, тіло і психіка трактувалися, таким чином, як дві самостійні засади. Ідею про нероздільність тіла і душі висунув Арістотель. Йому належить також думка про те, що душа людини - перший двигун тіла. Пізніше французький мислитель Декарт відзначав: душа зв'язана з тілом не як керманіч з кораблем, а набагато тісніше, складаючи з ним ніби одне ціле. Ця ж ідея висловлювалася й у давньоіндійській філософії [15, с. 231].

Багато пізніше, у новоєвропейській філософії, термін "душа" став уживатися для позначення внутрішнього світу людини, її самосвідомості.

Сутність духовного світу людини визначали і словом "дух". Англійський філософ Т. Гоббс указував: у найбільш загальноприйнятому значенні слово "дух" – це людський вимір, людський розум або його схильність. А схильності розуму, зауважує філософ, бувають різні: схильність до моральної неохайності ми називаємо нечистим духом, схильність до злості – злим духом, схильність до похмурості – похмурим духом; сум, викликаний думкою про нестачу своїх сил, називається занепадом духу, а хоробрість – це велич духу. Німецький філософ ХХ ст. К. Ясперс лаконічно характеризував дух як цілісність мислення, діяльності, почуття [11, с. 112].

Потім у науковий обіг увійшло поняття "духовне життя людей", що охоплює багатство людських почуттів і досягнень розуму, поєднує як засвоєння накопичених духовних цінностей, так і творче створення нових.

Людина, у якій високо розвинуто духовне життя, володіє, як правило, важливою особистісною якістю: вона набуває духовність як прагнення до висоти своїх ідеалів і помислів, що визначають спрямованість усієї діяльності. Духовність припускає наслідування гуманістичним ціннісним орієнтирам, душевність, дружелюбність у відносинах між людьми.

І навпаки, людина, у якій духовне життя мало розвинуто, бездуховна. Основа духовного життя – свідомість. Створення, збереження і поширення духовних цінностей спрямовані, як відзначено вище, на задоволення духовних потреб людей. Процес їхнього задоволення називається духовним споживанням, прилученням до духовної культури [9].

Найважливіша духовна потреба людини – у пізнанні. Про це говорили філософи різних епох. Аристотель писав: "Усі люди від природи прагнуть до знання". А французький мислитель ХVI ст. М. Монтень стверджував: "Немає прагнення більш природного, ніж прагнення до знання".

Інша найважливіша духовна потреба – естетична. Прагнення освоювати світ за законами краси, бачити гармонію в природі, у людях, глибоко відчувати музику, живопис, поезію, удосконалювати людські відносини – усе це грані єдиної естетичної потреби [8, с. 76].

Ще одна духовна потреба людини – у спілкуванні. Любов до людини, дружба, товариство – справжні людські потреби. Моральна і психологічна підтримка, увага одне до одного, співчуття, співпереживання, обмін ідеями, спільна творчість – ось деякі прояви потреби в спілкуванні.

Духовні потреби породжують види діяльності, спрямовані на їхнє задоволення. Відбувається ніби рух назустріч один одному: діяльність письменника зустрічається з діяльністю читача, діяльність актора – з діяльністю глядача, діяльність учителя – з діяльністю учня. Духовне життя суспільства немислиме без поєднання духовного виробництва і духовного споживання. Ніхто не зможе насолоджуватися музикою, яка ще не створена. Але професійний музикант буде засмучений, якщо на його концерті глядацька зала виявиться напівпорожньою. Духовні потреби, таким чином, викликають до життя ті види діяльності, які спрямовані на створення, поширення духовних цінностей і на прилучення до них. Але і самі потреби не є незмінними. Коли з'являються нові духовні цінності, виникає і потреба в прилученні до них. Нова книга, наприклад, знаходить своїх читачів. Створення духовних благ, таким чином, впливає на духовні потреби, розширює і змінює їх. А освоєння (споживання) духовних цінностей також впливає на духовні потреби, розширюючи, збагачуючи і поглиблюючи їх [7, с. 162].

Отже, у духовному житті суспільства діяльність, спрямована на створення, збереження і поширення

духовних цінностей, духовні потреби і духовне споживання є нерозривною єдністю.

Розглянемо детальніше духовне споживання. Духовні цінності найчастіше з'являються перед нами в речовинній формі (іноді говорять, що вони мають речову форму). Так, зміст літературного твору, думки й образи, створені письменником, можуть бути відбиті дрібним або великим шрифтом на сліпучо білому чи сірому папері, у м'якій чи твердій обкладинці. Книга – це цінність духовна, але в той же час річ, предмет.

Коли споживаються матеріальні блага, то конкретна матеріальна цінність (дана річ) припиняє своє існування. Наприклад, зношені одяг і взуття вже не існують як цінності, обумовлені їх призначенням. Духовні цінності, як правило, можуть використовуватися багаторазово і багатьма людьми протягом тривалого часу. У тих випадках, коли здобуток може бути відтворено (книги, ноти тощо), загибель однієї речі – носія духовної цінності – не веде до зникнення самої духовної цінності. Споживання (використання) унікальної картини в художньому музеї ніяк не впливає на її речовинну форму, якщо дотримуються оптимальні фізичні умови її збереження (температура повітря, вологість тощо). Більше того, цінність духовних продуктів у процесі їхнього споживання все більшою кількістю людей, як правило, зростає [14, с. 98].

Духовні цінності, що виступають предметом споживання, у процесі задоволення духовних потреб не зникають, а збагачують духовний світ людини, стають її приналежністю. Така перша особливість духовного споживання.

Друга особливість полягає в тому, що процес духовного споживання є певною мірою і процесом духовного виробництва. Сприйняття духовних цінностей носить творчий характер. Кожен по-своєму осмислює зміст літературного твору, сприйняття музичного добутку породжує власні образи і почуття. Будь-яка людина переживає духовні цінності через призму власного досвіду, але завжди це творча робота душі і розуму людини [2, с. 256].

Сказане вище дозволяє нам зробити висновок про те, що духовне споживання – це особливий вид діяльності, і, отже, він має свою спрямованість, вимагає певних зусиль, використання відповідних засобів.

Спрямованість духовного споживання визначається суспільними умовами і духовними запитами людини. Одна шукає книги, що спонукають міркувати про зміст людського життя, інша не виходить за межі пригідницької літератури. Одна вчитується в опис природи, інша пропускає ці сторінки. Одній потрібна серйозна музика, іншій тільки розважальний жанр.

У процесі духовного споживання засобами досягнення мети виступають, з одного боку, матеріальні можливості, з іншого боку – відповідні знання і навички. Щоб прочитати книгу, потрібно мати можливість одержати її в бібліотеці чи купити. Щоб слухати музику, треба або потрапити в концертний зал, або володіти записами і технічними пристроями, що дозволяють відтворювати звучання. У даному випадку магнітофон – це один із засобів задоволення потреби в музиці. Але, з іншого боку, піднятися до вершин духовної культури не можна без знань про літературу і мистецтво, про письменників і художників, про виразні засоби і способи їхнього використання, без навичок дивитися і бачити, слухати і чути, читати і розуміти. Рівень освіти і загальної культури особистості безпосередньо впливає на споживання духовних цінностей [6].

Наукові дослідження дозволили зробити висновок: чим вища культура людини, тим більше засобів із сімейного бюджету вона прагне виділити на задоволення духовних потреб (купування книг, компакт-дисків, підписку на жур-

нали, відвідування театрів тощо), тим більше вільного часу витрачає на самоосвіту, читання художньої літератури й інші види духовного споживання і творчості.

Але справа не тільки в кількісних показниках (витратах коштів і часу), головне - якісна характеристика духовного споживання. Можна за допомогою сучасної звуко-відтворюючої техніки насолоджуватися шедеврами світової музичної творчості, але та ж апаратура може відтворювати примітивні добушки, цінність яких сумнівна. З програми телевізійних передач можна вибрати спектаклі за участю великих акторів сучасності. Але хтось дивиться тільки спортивні змагання, а хтось годинами сидить біля телевізора і дивиться все підряд. Отже, споживання духовних цінностей залежить насамперед від суб'єкта цієї діяльності, від його духовних запитів [5].

У багатьох випадках на духовне споживання дуже впливає мода. Модними можуть стати ті чи інші книги, театральні спектаклі, вірші і пісні.

Дослідження соціологів у 1960-80-х рр. показали, що за кілька десятиліть відбулося зрушення в структурі культурної діяльності людей. Значно зросло споживання культури "у домашніх умовах" (індивідуально організовані форми культурної діяльності) у порівнянні з відвідуванням установ культури (суспільно організованими формами). Ріс чисельність книг в особистих бібліотеках у порівнянні з бібліотечними установами, збільшилася кількість фільмів і спектаклів, переглянутих по телевізору [4].

Духовна діяльність людей різноманітна, у кожного широкий вибір її форм і видів. Така діяльність може стати його професією: він буде вченим чи письменником, актором чи художником, вчителем чи бібліотекарем, екскурсоводом чи журналістом. Він може прилучитися до аматорської духовної творчості, беручи участь у народному театрі, літературному об'єднанні, створенні народного музею, конкурсах художньої самодіяльності. А головне – кожний спілкується з книгою, музикою, театром і кіно, і від того, яким цінностям людина віддає перевагу, багато в чому залежить, якою є вона сама.

До духовних цінностей відносяться суспільні ідеали, установки і оцінки, нормативи та заборони, цілі і проекти, еталони і стандарти, принципи дії, виражені у формі нормативних уявлень про благо, добро і зло, прекрасне і потворне, справедливе і несправедливе, правомірне та неправомірне, про сенс історії та призначення людини тощо. Якщо предметні цінності виступають як об'єкти потреб та інтересів людини, то цінності свідомості виконують двояку функцію: вони суть самостійної сфери цінностей і підстав, критерій оцінки предметних цінностей [1, с. 75].

Людська духовність включає в себе три основні початки: пізнавальне, моральне та естетичне. Їм відповідають три типи духовних творців: мудрець (знаючий), праведник (святий) і художник. Серцевиною цих начал є моральність. Якщо знання дає нам істину і вказує шлях, то моральне начало припускає здатність і потребу людини вийти за межі свого егоїстичного "я" і діяльно стверджувати добро [3, с. 52].

Особливістю духовних цінностей є те, що вони володіють не утилітарним і не інструментальним характером: вони не служать ні для чого іншого, навпаки, все інше підпорядковане, набуває сенс лише в контексті з вищими цінностями, у зв'язку із затвердженням їх. Особливістю вищих цінностей виступає також і те, що вони складають стрижень культури певного народу, фундаментальні відносини і потреби людей: загальнолюдські (світ, життя людства), цінності спілкування (дружба, любов, довіра, сім'я), соціальні цінності (уявлення про соціальну справедливість, свободу, права людини і т. п.), цінності стилю життя, самоствердження особис-

тості. Вищі цінності реалізуються в нескінченному безлічі ситуацій вибору [12, с. 305].

Таким чином, поняття цінностей нерозривно з духовним світом особистості. Якщо розум, раціональність, знання складають найважливіші компоненти свідомості, без яких доцільна діяльність людини неможлива, то духовність, формуючись на цій основі, відноситься до тих цінностей, які пов'язані з сенсом життя людини, так чи інакше вирішальним питанням про вибір свого життєвого шляху, цілей і сенсу своєї діяльності і засобів їх досягнення [10, с. 36].

Духовні цінності – це своєрідний духовний капітал людства, накопичений за тисячоліття, який не тільки не знецінюється, але, і як правило, зростає. Природа духовних цінностей досліджується в аксеології, тобто в теорії цінностей, яка встановлює співвідношення цінностей зі світом реальностей людського життя. Йдеться насамперед про моральні і естетичні цінності. Вони по праву вважаються вищими, бо багато в чому визначають поведінку людини в інших системах цінностей [13, с. 115].

Дослідження духовності у контексті психології особистості передбачає вибір одиниці аналізу цього феномену. Як засвідчив теоретичний аналіз сутності духовності як особистісного утворення, такою одиницею можуть слугувати ціннісні орієнтації, які безпосередньо чи опосередковано пов'язані з моральністю. Внутрішні моральні інстанції особистості є тим еталоном, за допомогою якого можна визначити наявність і ступінь розвинутості духовності в людини. Чим тісніше пов'язаний зміст ціннісних орієнтацій з моральністю, чим вагомішим у них є зв'язок із категорією добра, справедливості, тим вищим може бути рівень духовності. І навпаки: відсутність такого зв'язку – свідчення бездуховності.

Список використаних джерел

1. Белорусов С. А. Психология духовности, веры и религии / С. А. Белорусов. – Интернет-ресурс, Академия психологии. Библиотека, 2005. – 156 с.
2. Боришевський М. Й. Дорога до себе: Від основ суб'єктності до вершин духовності: монографія / М. Й. Боришевський. – К.: Академвидав, 2010. – 416 с.
3. Братусь Б. С. Начало Христианской психологии: Учебное пособие для вузов / Б. С. Братусь. – М., 1995. – 269 с.
4. Винницький О. Церква і духовне буття / Духовні скарби українського народу в житті молоді / О. Винницький. – Тернопіль: МП "Чумацький шлях", 1994. – С. 62-64.
5. Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия философских наук / Г. В. Ф. Гегель. – М., 1977. – Т. 3, с. 85.
6. Дудар Н. Релігійність молоді / Н. Дудар // Людина і світ. – 1999. – № 9. – С. 42-44.
7. Духовність українства / За ред. Ю. М. Білодіда та С. П. Щерби. – Житомир, 1998. – 360 с.
8. Зелінченко А. Психология духовности / А. Зелінченко. – М.: Изд-во Трансперсонального института, 1996. – 213 с.
9. Колісник О. Духовний саморозвиток особистості / О. Колісник // Соціальна психологія. – 2006. – № 1 (15).
10. Лукрецій Кар Т. О природе вещей / Т. Лукреций Кар. – М.: Худож. лит., 1983. – 365 с.
11. Огородник І. В. Українська філософія в іменах: Навчальний посібник / І. В. Огородник, М. Ю. Русин. – К.: Либідь, 1997. – 327 с.
12. Пролев С. Духовность и бытие человека. – К., 1992. – 456 с.
13. Рассел Б. Сущность религии. Психология религиозного мистицизма. – Рукопис, 2001. – 230 с.
14. Савчин М. Духовний потенціал особистості. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 240 с.
15. Федів Ю. А. Історія Української філософії / Ю. А. Федів, Н. Г. Мозков. – К.: Україна, 2001. – 510 с.
1. Belorusev S. A. Psychology of spirituality, faith and religion / S. A. Belorusev. – [Internet resource]: Academy of Psychology. Library. – 2005. – 156 p.
2. Boryshevskyi M. J. The road to self: subjectivity from the base to the heights of spirituality: monograph / M. J. Boryshevskyi. – K.: Akademvydav, 2010. – 416 p.
3. Bratus B. S. Beginning of Cristian Psychology: Textbook for Universities / B. S. Bratus. – M., 1995. – 269 p.
4. Vynnytskyi A. Church and spiritual life / Spiritual treasures of the Ukrainian people in the lives of young people / O. Vynnytskyi. – Ternopol: MP "Chumatskyi Shlyach", 1994. – P. 62-64.

5. Hegel G. W. F. Encyclopedia of Philosophy / G. W. F. Hegel. – M., 1977. – Vol. 3, p. 85.
6. Dudar N. Religiosity of Youth / N. Dudar // The man and the world. – 1999. – № 9. – P. 42-44.
7. Spirituality of Ukrainians / Ed. by Y. M. Bilodid, S. P. Scherba. – Zhitomir, 1998. – 360 p.
8. Zelyuchenko A. Psychology of spirituality / A. Zelyuchenko. – Moscow : Publishing the Transpersonal Institute, 1996. – 213 p.
9. Kolesnik A. Spiritual self-development of identity / A. Kolesnik // Social Psychology. – 2006. – № 1(15).
10. Lucretius Carus T. About the Nature of Things / T. Lucretius Carus. – Moscow : Hudozestvennaya literatura, 1983. – 365 p.

11. Ogorodnick I.V. Ukrainian philosophy names: Manual / I. V. Ogorodnick, M. Rusin. – K. : Lybed, 1997. – 327 p.
12. Proleev S. Spirituality and Genesis of man. – K., 1992. – 456 p.
13. Russell B. Essence of religion. Psychology of religious mysticism. – Ruckopys, 2001. – 230 p.
14. Savchin M. The spiritual potential of the individual. – Ivano-Frankivsk : Play, 2001. – 240 p.
15. Fediv A. History of Ukrainian philosophy / Y. A. Fediv, N. G. Mozkov. – Kyiv : Ukraine, 2001. – 510 p.

Надійшла до редколегії 06.02.14

A. Чхайдзе, ассист.
Херсонский государственный университет, Херсон

ДУХОВНЫЙ МИР ЛИЧНОСТИ И ДУХОВНЫЕ ЦЕННОСТИ

В статье рассмотрены взгляды ученых на духовный мир личности, определены основные духовные потребности человека, и разные взгляды на духовные ценности.

Ключевые слова: духовность, духовные ценности личности.

A. Chhaidze, assist.
Kherson State University, Kherson

THE SPIRITUAL WORLD OF THE INDIVIDUAL AND SPIRITUAL VALUES

The article describes the views of scientists on the inner world of the individual, certain basic human spiritual needs, and different views on moral values.

Keywords: spiritual, moral values.

УДК 378:316.614

Г. Шавиро, асп.
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

В статті теоретично проаналізовано та емпірично досліджено психологічні особливості саморегуляції поведінки студентів. Представлено результати експертного опитування викладачів вищих навчальних закладів.

Ключові слова: саморегуляція, експертне опитування, чинники саморегуляції, студенти.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства, в процесі реорганізації освітньої галузі, помітно активізувалася увага до проблеми саморегуляції власної активності молоддю. Оскільки протягом навчання у вищому навчальному закладі (ВНЗ) у молодих людей відбувається адаптація до нових вимог навчально-професійної діяльності, формування системи ціннісних орієнтацій, спрямованості, актуалізується потреба в професійних знаннях, навичках та вміннях, внутрішньої мотивації діяльності, освоєння нової соціальної ролі фахівця, тобто соціалізація особистості. Тому питання визначення психологічних чинників саморегуляції як фактору успішної соціалізації особистості у студентському середовищі є особливо важливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових джерелах саморегуляцію визначають як психічний механізм забезпечення активності особистості у відповідності з вимогами оточуючого середовища. Саморегуляція є складним багатокomпонентним процесом, який підпорядкований меті та завданням діяльності, а також регулюється певними механізмами та проявляється під час активності особистості. Дослідженням різних її аспектів, рівнів, функцій, механізмів на різних вікових етапах розвитку особистості, в процесі діяльності займалися (К. М. Гуревич, Б. М. Теплов, Л. І. Божович, С. Л. Рубінштейн, Б. Ф. Ломов, О. О. Конопкін, В. І. Моросанова, О. К. Осніцький, Ю. О. Міславський, Н. О. Кіселевська, К. В. Злоказов, М. Й. Боришевський, Т. В. Кириченко, І. В. Петренко, О. П. Макаревич та ін.).

Теоретичний аналіз літератури свідчить про те, що питання саморегуляції поведінки студентської молоді ґрунтується на загальних положеннях про студентство як особливу соціально-психологічну та вікову категорію

С. І. Архангельського, А. А. Бодальова, Н. Ф. Головатого, Р. Р. Сатієва, М. П. Плужина, Ю. С. Семенова, І. П. Задорожної та ін. Проте, враховуючи вікові, соціальні та інші особливості сучасного студентства, акцент роботи з ними повинен ставитися не лише на розвиток певних, зокрема професійних, знань, умінь та навичок особистості, а і на формування у них саморегуляції.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні психологічних чинників саморегуляції поведінки студентів, їх експертному дослідженні для визначення складових психологічного компоненту саморегуляції та їх оптимального рівня розвитку для успішної активності в процесі соціалізації особистості.

Виклад основного матеріалу. Саморегуляція є провідним процесом будь-якого виду активності та життєдіяльності особистості, оскільки вона забезпечує відповідність діяльності її предмету, завданням, умовам, засобам та методам реалізації. Саморегуляція здійснюється як єдиний процес, який забезпечує мобілізацію та інтеграцію психологічних особливостей особистості сучасного студента.

Згідно з метою сформульовано наступні *завдання*:

- 1) на основі теоретичного аналізу проблеми обґрунтувати психічний компонент саморегуляції поведінки студентів, складовими якого виступають психологічні чинники;
- 2) методом експертного опитування дослідити психічний компонент саморегуляції поведінки студентів;
- 3) визначити складові чинники психічного компоненту саморегуляції та їх оптимальний рівень розвитку для успішної активності студентів.

Перше завдання реалізовувалось шляхом аналізу теоретичних підходів до проблеми саморегуляції студентів у психологічній науці, який показав, що студентство виступає спільністю людей, які систематично ово-